

NA OKRAJI DAVU Umění a sociální otázka v 19. století

Západočeská galerie v Plzni, výstavní síň „13“, Pražská 13, Plzeň
21. 2. – 4. 5. 2014

VERNISÁŽ: 20. 2. 2014 | 17 hodin | výstavní síň „13“, Pražská 13, Plzeň

Výstava byla připravena ve spolupráci s Národní galerií v Praze k programu 34. ročníku plzeňského mezioborového symposia k problematice 19. století na téma *Útisk – Charita – Vyloučení. Sociální 19. století* pořádaného každoročně v rámci festivalu Smetanovské dny.

Úmorná fyzická práce, bída, sociální frustrace a vůbec život vně „lepší společnosti“ se nikdy nestaly zvlášť oblíbenými tématy evropského umění 19. století. Totéž platí i pro českou uměleckou scénu, kde podobné náměty vystupovaly dlouho jen v kresebných záznamech reality, pěstovaných umělci buď jako studie a výpovědi soukromého rázu, či v podobě grafických listů.

Výstava nazvaná příznačně „Na okraji davu“ zdůrazňuje způsob vidění i sebepochopení výtvarných umělců, z nichž mnozí se ztotožňovali s postavením lidí ocitajících se na okraji velké společnosti. Umělci jako profesní skupina ztráceli s osvícenskými reformami pozdního 18. století svou dosud fixovanou ekonomickou stabilitu a společenskou prestiž a po celé 19. století zápasili o emancipaci a uznání. Jejich tvorba, ve shodě s celkovým vývojem národního prostředí, reflektuje rozvoj průmyslové a velkoměstské civilizace i vnitřní protiklady a nerovnoměrný vývoj společnosti zřetelněji od poloviny 19. století.

Představeno je tu na sedmdesát známějších a méně známých obrazů, kreseb, grafik, plakátů i soch vytvořených od poloviny 19. do počátku 20. století včetně děl proslulých umělců jako byli **Josef Mánes, Mikoláš Aleš, Josef Václav Myslbek, Alfons Mucha, Max Švabinský, Luděk Marold** nebo **František Kupka**.

Díla soustředěná v části nazvané *Panorama společnosti i prostředí: Líc a rub hromadné výroby* zachycují zprůměrnění krajiny, rozvoj hromadné výroby i kolektivní těžké práce. Hlavní pozornost umělci věnovali „obyčejným“ lidem v jejich konkrétním vzhledu, pracovním prostředí a životní situaci. S koncem 19. století se v tvorbě nekonvenčních umělců prosazovala skepse nad pokroky dosaženými civilizací a chmurná nálada nad rozporuplností vývoje lidské civilizace.

Procesy emancipace v moderní národní společnosti se během poslední třetiny 19. století soustřeďovaly stále víc k sociální otázce. Narůstalo i kritické ladění umělců, zejména mladších a nedostatečně etablovaných na oficiální scéně umění. Řada z nich, inspirovaná hlavně francouzským a německým prostředím, vyjádřila sounáležitost s lidmi na okraji společnosti a rozvinula ostrou vizuální polemiku proti silám ovládajícím materiálně i duchovně soudobou společnost (František Kupka, Václav Hradecký, Emil Holárek). Tomuto tématu je věnovaný oddíl *Útisk a vzdor: Kritika poměrů ve společnosti*.

Všeobecnou krizi spjatou s nástupem modernity prožívala na přelomu 19. a 20. století řada českých umělců. Osamění jednotlivce v moderním světě je zvláště zřejmé při znázornění mezních životních stavů a jako společný znak lidské existence se projevuje na autoportrétech, přátelských portrétech i v sebeprojekcích umělců až po anonymní „oběti poměrů“ pocházející z nejnižších i vyšších společenských vrstev, jak je to patrné v části *Osamělost na okraji davu a pozice umělce*, již dominuje *Černý pierot*, autoportrét Karla Myslbeka.

Doprovodná **publikace** je vybavena množstvím reprodukcí, včetně řady zde nevystavených uměleckých děl.

Autor textu tiskové zprávy: Prof. PhDr. Roman Prahel, CSc., Ústav dějin umění FF UK Praha

DOPROVODNÝ PROGRAM

Komentované prohlídky s autorem výstavy Romanem Prahlem:

17. 3. 2014 v 16 hodin a 9. 4. 2014 v 17 hodin

Přednáška k výstavě:

29. 4. 2014 v 17 hodin

Zahálka nebo práce? Česká umělecká bohéma po pracovní době (Eva Bendová, Národní galerie v Praze)

Výtvarná dílna pro děti a rodiče:

23. 3. 2014 v 17 hodin

Otevřeno denně kromě pondělí od 10 do 18 hodin.

REALIZAČNÍ TÝM

Koncepce výstavy:	Roman Prah
Odborná spolupráce:	Eva Bendová
Kurátorka:	Ivana Jonáková
Grafické řešení:	Martin Pivrnec
Instalace:	Jan Jirka, Petr Kutek
Řezaná grafika:	Jakub Čermák
Doprovodné programy:	Jiří Hlobil, Iveta Řežábková, Marcela Štýbrová
Díla na výstavu zapůjčili:	Česká spořitelna, a. s., pobočka Kladno Hornické muzeum Příbram Karlštejnská, a. s. Národní galerie v Praze Památník národního písemnictví v Praze Sbírka Patrika Šimona Severočeské muzeum v Liberci Správa Pražského hradu Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje Uměleckoprůmyslové museum v Praze Západočeská galerie v Plzni Západočeské muzeum v Plzni Židovské muzeum v Praze a soukromá sbírka

PARTNEŘI

Národní galerie v Praze, Plzeňský kraj, Smetanovské dny, Plzeňská filharmonie, Rada galerií ČR, Statutární město Plzeň, Karlštejnská a.s.

MEDIÁLNÍ PARTNEŘI

Art + Antiques, I-Prague, Český rozhlas Plzeň, Plzen.cz, Railreklam, Centrum Bavaria Bohemia Schönsee

Otevřeno denně kromě pondělí od 10 do 18 hodin.

KONTAKT PRO MÉDIA:

Mgr. Eva Reitspiesová

Tisková mluvčí ZČG

Tel. 377 908 514, mobil 731 474 266, e-mail: reitspiesova@zpc-galerie.cz